

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **A. M.L.M.**, zastúpenej opatrovníčkou Mgr. A. L.L.M., proti žalovaným **1/ MUDr. J. B.**, **2/ MUDr. M. L.**, **3/ G. K.**, pracovníkom NsP v L., o **náhradu nemajetkovej ujmy**, ktorá je vedená na Okresnom súde Spišská Nová Ves pod sp.zn. 5 C 121/2009, o dovolaní žalobkyne proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach z 28. mája 2010, sp.zn. 11 Co 83/2010, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Košiciach z 28. mája 2010, sp.zn. 11 Co 83/2010 v spojení s uznesením Okresného súdu Spišská Nová Ves z 25. februára 2010, č.k. 5 C 121/2009-46 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súdu Spišská Nová Ves na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Spišská Nová Ves uznesením z 25. februára 2010, č.k. 5 C 121/2009-46 nepriznal žalobkyni oslobodenie od súdnych poplatkov a návrh žalobkyne na ustanovenie zástupcu z radov advokátov zamietol. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že u žalobkyne nie sú predpoklady na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov a tým ani podmienky na ustanovenie zástupcu z radov advokátov podľa ustanovenia § 30 O.s.p. Vzhľadom na tieto skutočnosti oslobodenie os súdnych poplatkov nepriznal a návrh na ustanovenie zástupcu z radov advokátov zamietol.

Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalobkyne uznesením z 28. mája 2010, sp.zn. 11 Co 83/2010 napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa ako vecne správne v zmysle § 219 O.s.p. potvrdil. V celom rozsahu sa stotožnil so skutkovými a právnymi závermi

prvostupňového súdu týkajúcimi sa nesplnenia podmienok pre oslobodenie od súdnych poplatkov a ustanovenie zástupcu z radov advokátov.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa. Uviedla, že uznesenie napáda z dôvodu vady, ktorej sa dopustili sudy nižších stupňov tým, že s ňou konali ako so žalobkyňou, hoci v skutočnosti žalobkyňou je jej matka. V dovolaní ďalej opisovala skutočnosti súvisiace s konaním o spôsobilosti na právne úkony jej matky a s opatrovníckym konaním, vedenými pred Okresným súdom Poprad. V súvislosti s tým namietala neúplné zistenie skutkového stavu súdom z dôvodu, že sudy nezohľadnili ňou predložené dôkazy. Žiadala priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov a ustanovenie právneho zástupcu z radov advokátov.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1, 3 O.s.p.), či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním. Treba dodať, že i keď dovolateľka v konaní o dovolaní nie je zastúpená advokátom a nemá právnické vzdelanie (§ 241 ods. 1 O.s.p.), povaha napadnutého rozhodnutia vylučuje, aby v prípade tohto dovolania bol nedostatok podmienky povinného zastúpenia považovaný za dôvod pre zastavenie konania. Za situácie, kedy je predmetom dovolacieho prieskumu rozhodnutie súdu o nevyhovení žiadosti účastníka o ustanovenie zástupcu z radov advokátov, by trvanie na podmienke povinného zastúpenia popieralo cieľ, ktorý sledoval účastník konania.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Pokiaľ dovolanie smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu je tento opravný prostriedok prípustný, ak smeruje proti zmeňujúcemu uzneseniu odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O.s.p.), alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností (§ 109 ods. 1 písm. c/ na zaujatie stanoviska (239 ods. 1 písm. b/ veta prvá O.s.p.), alebo ak odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu (§ 239 ods. 2 písm. a/ O.s.p.), alebo ak ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia (§ 239 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), alebo ak

ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky (§ 239 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Keďže rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré je napadnuté dovolaním, nevykazuje znaky niektorého z týchto uznesení, nemožno prípustnosť dovolania žalobkyne vyvodiť z ustanovenia § 239 ods. 1 a 2 O.s.p.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1, veta druhá O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti uzneseniu podľa § 239 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Treba zdôrazniť, že § 237 O.s.p. nemá žiadne obmedzenia vo výpočte rozhodnutí odvolacieho súdu, ktoré sú spôsobilým predmetom dovolania. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný, a ak je konanie postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno ním napadnúť aj rozhodnutia vo veciach, v ktorých je inak dovolanie z hľadiska § 239 O.s.p. vylúčené. Právne relevantné ale nie je tvrdenie žalobkyne, že k vade takejto povahy došlo, ale iba zistenie, že konanie je ňou skutočne zaťažené.

Z obsahu dovolania vyplýva, že dovolateľka namieta odňatie možnosti jej matke konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.), ktorá v konaní vystupuje ako žalobkyňa tým, že s ňou súdy ako so žalobkyňou nekonali (dovolateľka ju v žalobe označila ako poškodenú, seba pritom označiac za žalobkyňu, pozn. dovolacieho súdu).

Odňatím možnosti konať sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závažný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv,

ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Predmetnému dôvodu dovolania sú vlastné tri pojmové znaky: 1/ odňatie možnosti konať pred súdom, 2/ to, že k odňatiu možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu, 3/ možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania. Vzhľadom k tej skutočnosti, že zákon bližšie v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom je potrebné vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov.

O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právnym poriadok priznáva.

Podľa ustanovenia § 90 prvá časť vety O.s.p. účastníkmi konania sú navrhovateľ (žalobca) a odporca (žalovaný).

Podľa ustanovenia § 103 O.s.p. kedykoľvek za konania prihliada súd na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať vo veci (podmienky konania).

Vymedzenie účastníkov konania sa v zmysle tohto ustanovenia zakladá procesným spôsobom. Navrhovateľom (žalobcom) je ten, kto podal na súd návrh na začatie konania a zároveň v ňom vyjadril vôľu vystupovať ako žalujúca strana v spore. Odporcom (žalovaným) je ten, koho navrhovateľ (žalobca) v návrhu (žalobe) za tohto účastníka konania označil. Súd v rámci skúmania procesných podmienok, skúma len otázku spôsobilosti označených subjektov byť účastníkom konania a otázku procesnej spôsobilosti v konaní.

Podľa ustanovenia § 19 O.s.p. spôsobilosť byť účastníkom konania má ten, kto má spôsobilosť mať práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva.

Podľa ustanovenia § 20 O.s.p. každý môže pred súdom ako účastník samostatne konať (procesná spôsobilosť) v tom rozsahu, v akom má spôsobilosť vlastnými úkonmi nadobúdať práva a brať na seba povinnosti.

Podľa ustanovenia § 22 O.s.p. fyzická osoba, ktorá nemôže pred súdom konať samostatne, musí byť zastúpená zákonným zástupcom. To neplatí, ak tento úkon ustanovuje inak.

Spôsobilosť byť účastníkom konania znamená spôsobilosť mať procesné práva a povinnosti, ktoré zákon priznáva účastníkom občianskeho súdneho konania. Túto spôsobilosť má podľa § 19 O.s.p. ten, kto má spôsobilosť mať práva a povinnosti; inak len ten, komu ju priznáva zákon. Procesný predpis teda odkazuje na hmotné právo. Procesnoprávna subjektivita preto splýva so subjektivitou hmotnoprávnou. V občianskoprávných vzťahoch spôsobilosť byť účastníkom konania majú predovšetkým fyzické osoby, ich spôsobilosť vzniká narodením a zaniká smrťou (§ 7 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka).

Spôsobilosťou na práva a povinnosti treba rozumieť právom garantovanú možnosť nadobúdať práva a povinnosti bez prejavenia vlastnej vôle, t.j. bez urobenia právneho úkonu. Spôsobilosť na práva a povinnosti trvá počas celého života, nemožno ju odňať, ani obmedziť a zaniká smrťou. Od spôsobilosti na práva a povinnosti treba odlišovať spôsobilosť na právne úkony (§ 8 až § 10 Občianskeho zákonníka), teda spôsobilosť vlastným konaním, ktoré je v súlade s právnym poriadkom, nadobúdať, meniť alebo strácať subjektívne práva a povinnosti. Ide o spôsobilosť konať s právnymi následkami. Ustanovenie § 20 ods. 1 O.s.p. upravuje procesnú spôsobilosť účastníkov občianskeho súdneho konania, ktorú priznáva každému v tom rozsahu, v akom má spôsobilosť vlastnými úkonmi nadobúdať práva a brať na seba povinnosti. Rozumie sa ňou spôsobilosť vykonávať v občianskom súdnom konaní práva a povinnosti účastníka konania, a to buď samostatne, alebo prostredníctvom zástupcu. Osoby, ktorých spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená (§ 10 ods. 2 Občianskeho zákonníka), nemajú procesnú spôsobilosť v takom rozsahu, v akom bola súdnym rozhodnutím obmedzená ich spôsobilosť na právne úkony. Musia preto byť zastúpené svojim zákonným zástupcom, ktorý za ne robí potrebné procesné úkony. Týmto zastúpením však nestrácajú procesné postavenie účastníka konania, a ani ustanovený zákonný zástupca sa nestáva z tohto dôvodu účastníkom konania.

Zo spisu vyplýva, že návrh na začatie konania podala Mgr. A. M., PhD., r.č. X., bývajúca v L.L., ktorá sa v návrhu označila ako „navrhovateľka“ s tým, že zároveň k údajom o svojej osobe dodala, že je opatrovníčkou. V návrhu označila ďalšie osoby, a to „poškodenú“ A. M., r.č. X., bývajúcu v L.L. a „žalovaných“ 1/ MUDr. J. B., primára psychiatrického oddelenia NsP L., 2/ MUDr. M. L., zástupkyňu primára psychiatrického oddelenia NsP L. a 3/ PhDr. G. K., psychologičku psychiatrického oddelenia NsP L.. Uvedeným návrhom sa dovolateľka domáhala „vydania rozsudku na nemajetkovú ujmu s náhradou v peniazoch poškodenej“.

Z výzvy na doplnenie podania v zmysle ustanovenia § 43 O.s.p. (č.l. 11 a 12) vyplýva, že súd prvého stupňa vyzval dovolateľku, považujúc ju za žalobkyňu, na upresnenie podania o presné označenie účastníkov na strane žalovaných, náležitosti petitu žaloby a predloženie dôkazov, na ktoré sa dovoláva. Dovolateľka v podaní z 20. januára 2010 upresnila, okrem iného, znenie žalobného petitu tak, že uviedla: „Žalobcovia majú povinnosť uhradiť poškodenej 3 300 eur.“ Zároveň ako dôkaz predložila Listinu o ustanovení za opatrovníka zo 6. apríla 2005, z ktorej vyplynulo, že bola ustanovená za opatrovníčku svojej matke A. M., obmedzenej v spôsobilosti na právne úkony rozsudkom Okresného súdu Poprad zo 14. júna 2004, č.k. 15 Ps 2/2004-21.

Už z obsahu návrhu na začatie konania, ako aj následne z doplneného podania, je zrejmé, že v uvedenej veci dovolateľka, aj napriek vlastnému formálnemu označeniu sa za žalobkyňu v spore, mala v skutočnosti vôľu podať žalobu v mene svojej matky ako jej opatrovníčka. Súdny nižších stupňov mali preto podanie posudzovať podľa jeho obsahu, skúmať a ujasniť – kto je účastníkom konania na strane žalobkyne a kto je procesným zástupcom, t.j. zistiť otázku spôsobilosti označených subjektov byť účastníkom konania a otázku procesnej spôsobilosti v konaní.

Zo spisu je ďalej zrejmé, že na základe návrhu dovolateľky na oslobodenie od súdnych poplatkov a ustanovenie právneho zástupcu z radov advokátov z 24. januára 2010, súd prvého stupňa výzvou z 28. januára 2010 a opakovane výzvou z 5. februára 2010, vyzval dovolateľku na zdokladovanie jej majetkových, finančných pomerov za účelom posúdenia splnenia podmienok tejto žiadosti. Následne o tomto návrhu, berúc do úvahy majetkové, osobné a zárobkové pomery dovolateľky, rozhodol negatívne, súčasne označiac v záhlaví uznesenia

ako žalobkyňu dovolateľku – opatrovníčku poškodenej. Odvolací súd vec právne posúdil totožne ako súd prvého stupňa.

Z rozsudku Okresného súdu Poprad, č.k. 15 Ps 2/2004-21 zo 14. júna 2004 (č.l. 66), ktorý dovolateľka predložila v dovolacom konaní ako prílohu, vyplýva, že „poškodená“ A. M., nar. 4. septembra 1937, bola súdom obmedzená v spôsobilosti samostatne vystupovať pred úradmi, súdmi a inými orgánmi vo svojom mene, podávať sťažnosti, návrhy, podnety a podobne. Uvedeným rozhodnutím bola obmedzená jej spôsobilosť na právne úkony. Spôsobilosť mať práva a povinnosti, ktoré jej garantujú predpisy hmotného práva, jej však zostala zachovaná s tým, že v jej mene ich má možnosť nadobúdať súdom ustanovený opatrovník, dcéra Mgr. A. M., PhD. Uvedeným zastúpením matka opatrovníčky nestratila svoje procesné postavenie účastníčky konania a naopak opatrovníčka sa z toho dôvodu nestala účastníčkou konania. Preto súdy nižších stupňov tým, že v konaní konali s opatrovníčkou žalobkyne ako s účastníčkou konania, odňali žalobkyňi možnosť konať pred súdom.

Výskyt niektorej z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p. je vždy zo zákona dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu, vydanému v konaní touto vadou postihnutom. Zároveň je tiež dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, ako aj ním potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, zrušiť (§ 243b ods. 2 a 3 O.s.p.) a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Vzhľadom na dôvody, ktoré viedli k potrebe zrušiť napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu a súdu prvého stupňa, nezaoberal sa dovolací súd ďalšími námietkami dovolateľky uvedenými v dovolaní.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 8. decembra 2010

JUDr. Vladimír Magura, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová

